BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR

ONLAYN ILMIY JURNAL

www.sciencebox.uz

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
1	THE USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH	Jabborova Dilafruz Ismatullo kizi	1-4
2	BAROKKO STILIDAGI MEBELLAR	Ma'rufov F. O.	5-9
3	THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF ATHLETICS	Safarov O'lmasbek Sulton O'G'Li, A. Q. Nurullayev	10-15
4	ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ СЕГОДНЯ: ВЕЧНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И НОВЫЕ ВЫЗОВЫ	Расулова Зулфия Холмуротовна, Расулова Шахноза Искандаровна, Скибо Ольга Анатольевна	16-22
5	РУССКИЕПОВЕСТВОВАТЕЛЬНЫЕИНФИНИТИВНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ И СПОСОБЫ ИХ ПЕРЕДАЧИНА УЗБЕКСКИЙ ЯЗЫК	Юнусов Алишер Панджиевич, Якубов Абдурасул Соатович	23-29
6	BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI XALQARO BAHOLASH TIZIMIGA TAYYORLASH TEXNOLOGIYASI	Rahmatullayeva Sabohat Sa'dullayevna	30-32
7	MUHAMMAD RAHIMXON I DAVRI	Toshboyeva Farangiz Cho'ponboy qizi, Axtamova Xurshida Jamshid qizi, Raxmonqulov Ma'murjon G'ofurjon o'g'li	33-34
8	ЕР РЕСУРСЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШДА СУҒОРИЛАДИГАН ЕРЛАР МЕЛИОРАТИВ ҲОЛАТИ ХАТЛОВИ МАЪЛУМОТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	Каримов Эркин Қодирович, Аҳмадов Санъат Олимович, Аҳроров Абдулло Қурбонович	35-37
9	ОБ ОТДЕЛЬНЫХ АСПЕКТАХ ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЙ РОЛИ ВОИНСКИХ РИТУАЛОВ	Умбеталиев Азизбек Анвар угли, Шакиров Шухратжон Тахирович	38-41
10	BUZUQLAR ORGANIZMIGA KALTSIY-FOSFOR MINERALLARIVA D VITAMINIINING TASIRINI O'RGANISH	Rejepbayev Joshqin Egamberganovich, Farmonov Nizom Ochilovich, Абатбаева Айгул Муратбай қизи	42-45
11	ПСИХО-ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ	Б. С. Жумамуратова	46-50
12	YANGI O'ZBEKISTONDA MOLIYA-BANK SOHASINING ISTIQBOLINING BELGILASH YO'LLARI	Abdullayeva Nilufar	51-54
13	SOLIQLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA YURIDIK SHAXSLARDAN OLINADIGAN SOLIQLAR	Xoliyarova Muxlisabonu Abduraxmonova, Nizomova Mehrangiz Jamoliddinzoda	55-62

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
14	SHAHAR TASHQARISIDA JOYLASHGAN BOLALAR REABILITATSIYA MARKAZLARI	Isakova Muqaddas Badirovna, Xoshimova Fazilat Jamshid qizi	63-69
15	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ГЕОМЕТРИЧЕСКИМ ФИГУРАМ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА	Мардонов Э. М., Вахабова Г. В., Останов К.	70-72
16	INTEGRATIVE EDUCATION OF UNIVERSITY STUDENTS	Yuldoshova Shahlo Toirovna	73-77
17	POLIMETALL RUDALAR SELEKSIYASIDA QO'LLANILGAN REAGENTLAR VA TADQIQOTLAR METODIKASI	Mutalova M. A., Nazarova F. X, Djo'raeva N. S, Boyzoqov B., Xasanov I.	78-81
18	O'ZBEK MUMTOZ MUSIQASI XONANDALIK SAN'ATIDA USTOZ – SHOGIRD AN'ANALARINING RIVOJLANISH JARAYONLARI	Nazarov Doniyor Baxromovich	82-91
19	GOALS AND OBJECTIVES OF CHILD REARING IN PRESCHOOL EDUCATION	Ziyoda Azimova Ergashevna	92-96
20	ANALYSIS OF RESEARCH AND EXPERIENCE IN THE FIELD OF PRESCHOOL EDUCATION IN INDEPENDENT UZBEKISTAN AND ABROAD	Ziyoda Azimova Ergashevna	97-103
21	MUQIMIY IJODINI O'RGANISHDA ILG'OR METODLAR VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	Baxtiyorov Ahmadbek Feruz o'g'li	104-109
22	EDUCATIONAL REFORMS BOTH IN UZBEKISTAN AND THE WORLD	Баркамол Абдусамадов, ехрож Жалилов	110-112
23	BUYUK USTOZDAN, BUYUK SHOGIRD USTOZ XOFIZ JO'RAXON SULTONOV VA ORIFXON XOTAMOV	Xolmirzayev Muxriddin Muhammadali o'g'li, Beknazar Do'stmurodov	113-115
24	ОТА-ОНАЛАРНИНГ ФАРЗАНД ТАРБИЯСИДАГИ ПЕДАГОГИК МАДАНИЯТИНИ ОШИРИШ	Абдурахманова Чарос	116-118
25	КЛАССИФИКАЦИЯ ЧАСТЕЙ РЕЧИ В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ	Каримова Дилбар Эшкобиловна, Хидиров Сухроб Бекбутаевич, Бадалова Интизор Сафарбоевна	119-123
26	TILSHUNOSLIK VA PSIXOLOGIYADA METAFORALARNING TUTGAN O'RNI, SHARQ VA G'ARB OLIMLARINING METAFORALAR YASALISHI BORASIDAGI FIKRLARI	Abdulkhay Kosimov	124-127
27	AVTOMOBIL SUG'URTASIDA SUG'URTA QOPLAMALARI DINAMIKASINI TAHLIL QILISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	A. Sh. Ikromov, S. O. Voxobov	128-131
28	МИМАР СИНАН - ГЛАВНЫЙ АРХИТЕКТОР СТАМБУЛА	Махмудова М. Т.	132-138

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
29	SALMONELLA ENTERITIDISНИНГ ҚУЁНЛАР ОРГАНИЗМИДА ТАЪСИР МЕХАНИЗМИ ВА ПАТАЛОГОАНАТАМИК ЎЗГАРИШЛАРИНИ ЎРГАНИШ	Султанова Интизор Юлдашевна	139-142
30	INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDAN ELEKTRON O'QUV DARSLIKLAR YARATISHDA AUTOPLAY DASTURIDAN FOYDALANISH	Aripov Masud Marufovich, Xiziraliyeva Dilfuzaxon Anvarjon qizi	143-147
31	"TIRILGAN MURDA" – TOM MA'NODA JAMIYATNI UYG'OTISHGA DA'VAT	Usmonaliyev Erkaboy Bobur o'g'li	148-151
32	ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ ФАКТОР В ПОЛЁТЕ	И. А. Бердюгин	152-154
33	HELICOBACTER PYLORI IN CHILDREN WITH GASTRIC DYSPEPSIA SYNDROME	Tosheva Dilnoza Rakhmatovna	155-159
34	ЎЗБЕКИСТОНДА СУҒУРТА ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ НСТРУМЕНТЛАРИ	Рузибаев Жаҳонгир Нодирович	160-169
35	ХАЛҚАРО ИҚТИСОДИЙ ИНТЕГРАЦИЯНИНГ ЧУҚУРЛАШУВИ ШАРОИТИДА МАМЛАКАТИМИЗДА МИЛЛИЙБОЖ ТАРИФИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	Шарипов Хуршид Эгамназар угли	170-175
36	ТЕЗЮРАР УЧАСТКАЛАР САҚЛАШ ҲАРАЖАТЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС ҲУСУСИЯТЛАРИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ	Джаббаров Саитбурхон Тулаганович, Туронов Бурхон Fуломжонович	176-180
37	ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ КРЕМАТЕРБИЗИЛ ПРИ ЛЕЧЕНИИ МИКОЗОВ	Абдуллаев Давлат Мукумович, Абдуллаев Хасан Давлатович, Камолова Мохинур Искандаровна	181-185
38	ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДОВ ЛЕЧЕНИЯ ОНИХОМИКОЗОВ У ВЗРОСЛЫХ	Ахмедова Махбуба Махмудовна, Абдуллаев Хасан Давлатович, Камолова Мохинур Искандаровна	186-190
39	ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МАЗЬИКУРАЛИМУС ПРИ ЛЕЧЕНИИ КРАСНОГО ПЛОСКОГО ЛИШАЯ	Ахмедова Махбуба Махмудовна, Абдуллаев Давлат Мукумович, Тошев Сухроб Уктамович	191-193
40	YANGI O`ZBEKISTONNING SHAKLLANISHIDA SUD HOKIMIYATINING TUTGAN O`RNI	Xavajon Allanazarova	194-197
41	BOSHLANG`ICH SINFLARDA TABIIY TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISH	Hamrayeva Muhayyo Erkin qizi	198-200

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
42	DEGREE OF CNS DAMAGE IN CHILDREN FROM 12-18 YEARS OLD WITH HIV INFECTION	Saydullo Ubaydullayevich Safarov, Ma'ruf Baxtiyorivich Muxtorov, Saida Nabiyevna Saidxodjaeva	201-204
43	ANALYSIS OF EDUCATIONAL QUALITY AND STRUCTURES	Inobat Rakhimovna Abdullaeva	205-210
44	SOCIO-POLITICAL WORD ANALYSIS IN FOREIGN LANGUAGES	Iroda Makhmudjanovna Jalolova	211-213
45	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГРАФИЧЕСКИХ ОРГАНАЙЗЕРОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	Исматуллаева Феруза Ражабовна	214-218
46	МОДУЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ КАК ИННОВАЦИОННЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ	Ким Марина Алексеевна	219-223
47	ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМЕННОЙ НАУЧНОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	Салохиддинова Альбина Наримановна	224-227
48	GAPDAGI TIL BIRLIKLARINI SINTAKSEMALARGA AJRATIB TAHLIL QILISH	Tilavov Shaxobiddin Abdiraximovich	228-230
49	APLLICATION FEATURES OF THE INSTITUTE OF PRELIMINARY HEARING	Javdotova Sabina	231-233
50	ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ВОЛЕВЫХ КАЧЕСТВ	Преображенский Илья Станиславович	234-236
51	ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЭТИКА И ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ТАКТ	Турдиева Нигора Саидовна	237-243
52	ТАМОЖЕННО-ТАРИФНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ КАК ИНСТРУМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ	Шарипов Хуршид Эгамназар ўғли	244-249
53	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СУҒУРТА БОЗОРИНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	Рузибаев Жаҳонгир Нодирович	250-254
54	JONDOR TUMANIDAGI AYRIM AVLIYOLAR NOMLARI ETIMOLOGIYASI VA LISONIY TADQIQI	Axmatova Intizora Hasan qizi	255-257
55	USE OF MODERN METHODS IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS	Ra'nosharipovna Khujakulova	258-260
56	SALOMATLIK MAVZUSIDAGI MATNLARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	Niyozova Mehribon Furqat qizi, To'rayeva Shahnoza Baxodirovna	261-263
57	ANALYSIS OF TRANSLATION EXPERIENCE OF NOVELS IN TRANSLATION	Makhliyo Nematjon Qiziazodova, Komola Shukurovnakhikmatullayeva	264-269

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
58	METHODOLOGICAL PROBLEMS IN TRANSLATION	Maksudova Dilshoda Kakhramonovna	270-275
59	NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AND CLIL IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	Nazira Turalbayevna Ergesheva	276-279
60	SHAKL OMILI YETAKCHILIGIDAGI BIRIKISH USULLARI	Nazarova Saida Axmedjanovna, Jo‘rayeva Sevara Jamshidovna	280-282
61	MODERNTECHNOLOGY IN TEACHING FRENCH TO YOUNG LEARNERS	Sabirova Gulasal Babadjanovna	283-285
62	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАРОДНЫХ ИГР КАК ДУХОВНОГО НАСЛЕДИЯ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ	Нормуратов Ботир Равшанович	286-288
63	МАИШИЙ ПУДРАТ ШАРТНОМАСИНИНГ ТУШУНЧАСИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	Раҳимов Жаҳонгир Зоир ўғли	289-293
64	APPROACHES TO TEACHING WRITING	Khakimova Madina	294-298
65	ВИДЫ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ	Турдиева Нигнора Саидовна, Рахмонов Махмуд Ибодиллаевич	299-304
66	THE STRUCTURE OF EDUCATIONAL ACTIVITY AND THEIR FORMATION	Shahlo Akmalovna Alimbayeva, Malika Mekhriddinovna Khusamiddinova	305-309
67	ANALYSIS OF TRANSLATION OF EMOTIONAL EFFECTIVE WORDS	Shermukhamedova Surayyo Nigmatullayevna	310-313
68	USING DIGITAL TOOLS TO ENCOURAGE LEARNER AUTONOMY IN THE CLASSROOM	Temurbek Narimon Ugli Saidnazarov	314-319
69	UMUMTA’LIM MAKTABLARINING TEXNOLOGIYA DARSLARIDA “YOG‘OCHGA ISHLOV BERISH STANOKLARI VA ULARNING TUZILISHI” MAVZUSINI O‘QITISH METODIKASI	Odinayev Akmal Kucharovich, Kucharov Sardorbek Akmalovich, Zokirov Asadbek Qorajonovich	320-327
70	THE IMPORTANCE OF MEDIA EDUCATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS	Khujamberdiyeva Dilfuza Ikramovna	328-330
71	ANALYSIS OF TRANSLATIONS OF COMPOUND VERBS	Umida Khabibullayevna Ibodullayeva	331-333
72	ADVANTAGES OF THE DISTANCE LEARNING PROCESS	Valiyeva Khurmat Sobirovna	334-336
73	MATEMATIKA DARSLARIDA INTERFAOL USULLARLARDAN FOYDALANISH	Xатamova Matluba Mengdovulovna	337-339
74	YANGI O‘ZBEKISTON: SUD-HUQUQ SOHASINI RAQAMLASHTIRISH	Sharipova Marvaridxon Shuhrat qizi	340-342

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH AND STABILITY

ISSN: 2181-2608

Table of Content - Volume 2 | Issue 3 (Mar 2022)

No	Paper Title	Author Name	Page No
75	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHILARINING BOLALAR BILAN FAOLIYATLARNI TASHKIL ETISHDAGI FASILITATORLIK TAYYORGARLIGI	Ashurova Zarina Muxitdinovna	343-347
76	TEACHING ENGLISH TO ESP STUDENTS WITH NEW METHODS	Zukhra Tursinaliyevna Jabborova	348-351
77	COMPARATIVE ANALYSIS OF YAHYA KEMAL'S POEMS	Nigora Bobur Qizi Azizova	352-361
78	АГРОТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА БОШҚАРИШДА ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ	Фозилов Анваржон	362-369

SCIENCE BOX
Journal of Advanced Research and Stability
Volume: 02 Issue: 03 | 2022 ISSN: 2181-2608
www.sciencebox.uz/

SHAKL OMILI YETAKCHILIGIDAGI BIRIKISH USULLARI

Nazarova Saida Axmedjanovna
Buxoro davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti

Jo'rayeva Sevara Jamshidovna
Buxoro davlat universiteti filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili) yo'nalishi II bosqich talabasi

Annotatsiya*: Ushbu maqolada so'z birikmasi qurilishida shakl omilining o'rni va birikish usullarini belgilash imkoniyatlari substansial aspektda tahlil qilingan. O'zbek tilida shakl omili yetakchiligidagi uch xil birikish usuli so'z birikmalari va lisoniy sintaktik qoliplar guruhlarini belgilashda nazariy ahamiyatga molikligi asoslangan.*

Kalit so'zlar: *sintaksis, so'z birikmasi, substansial tahlil, birikish omili, shakl omili, birikish usuli, lisoniy sintaktik qolip.*

O'tgan asrning 90-yillarida o'zbek tili sintaksisi masalalarining sistem-struktur va substansial tadqiqi kuchaydi. Mustaqillik davri o'zbek tilshunosligida tilimiz qurilishining milliy tabiatini belgilovchi, sintaksis, xususan, so'z birikmasi sintaksisiga oid nazariy asoslar yangilandi. [1;2;3;4;5] Qayd etish lozimki, nutqda cheksiz voqelanish imkoniyatiga ega bo'lgan so'z birikmalarini hosil qiluvchi leksemalarning erkin bog'lanishi, ya'ni tobe-hokimlik munosabatini ta'minlovchi birikish omillari ham aniqlangan. [1;2] Zero, o'zbek tilida so'zlarning o'zaro ma'no ([M]), shakl ([Sh]), joylashuv ([J]) omillari va ularning dialektik aloqadorligi asosida erkin birikishi hamda birikma tarkibidagi tobe va hokim so'zarning birikuvchanlik imkoniyatlari negizida ikki yoqlama bog'lanishi, so'z birikmasi buning natijasi o'laroq yuzaga kelishi fanda o'z isbotini topgan. [1;2] Biroq so'z birikmalarining ilmiy tadqiqi bu natijalar bilan kifoyalanib qolmagan. Hozir ham so'z birikmasi sintaksisining nazariy asoslarini mustahkamlayotgan substansial tadqiqotlar davom ettirilmoqda. [3;4]

So'z birikmasi tilda sintaktik sath birligi va nominativ birlik sifatida baholanadi. Bunga sabab shuki, so'z birikmasi muayyan lug'aviy birliklarning tobe-hokimlik munosabati asosida yuzaga keladi. Lug'aviy birliklar o'zaro birikish va biriktirish imkoniyatlarini voqelantirar ekan, nutqda erkin birikmani keltirib chiqaradi. Tabiiyki, birikma ma'lum bir qurilishga ega bo'lib, o'z qurilish tabiatida tilning grammatik qurilish xususiyatlarini namoyon qiladi.

So'z birikmasining substansial tadqiqi muammolaridan biri ularning lisoniy sintaktik qolip(LSQ)lari paradigmalarini ajratish bo'lib, ba'zi yechimlar topilgan bo'lsa ham, so'z birikmasi LSQlari paradigmalari va yetakchi a'zolari aniq belgilanmagan. Shakl –[Sh] omilining so'z birikmasi lisoniy qurilishidagi o'rni va ahamiyati bilan uzviy bog'liq muammo yechimlarini izlashga qiziqish ushbu omilning so'z birikmasi qurilishiga ta'siri masalasiga e'tiborimizni qaratdi.

Ma'lumki, [Sh] omili deganda, so'zlarning o'zaro birikishini ta'minlovchi keng ma'noda morfologik, ya'ni grammatik shakl va ma'no ifodalaydigan vositalar − kelishik, egalik ko'rsatkichlari, ravishdosh, sifatdosh, nisbat, o'xshatish shakllari, ko'makchilar hamda so'zning muayyan so'z turkumiga mansublik belgisi tushuniladi. [1;2] Vazifamiz shakl omili qamrab oladigan har bir morfologik vositani izohlash emas, balki bu omil qanday birikish usuli va tarzini hosil qilishini tahlil qilish ekan, muayyan morfologik vosita ko'magida shakllanadigan erkin

SCIENCE BOX
Journal of Advanced Research and Stability
Volume: 02 Issue: 03 | 2022 ISSN: 2181-2608
www.sciencebox.uz/

birikmalar tanlab olindi.

O‘zbek tilida [qaratuvchi-qaralmish], [butun-qism], [tur-jins], [masofa/ hudud/chegara], [vosita/sabab-harakat], [obyekt-harakat], [holat/tarz-harakat], [qiyoslash obyekti-harakat], [qiyoslash obyekti-predmet], [o‘xshatish-qiyoslash] ma’no munosabatlarini voqelashtiruvchi so‘z birikmalari mavjud. Fanimizda bu ma’no munosabatlarini ifodalovchi so‘z birikmalarini hosil qiluvchi LSQlar ham aniqlangan. [2;3] Mazkur LSQlarni alohida, birma-bir sharhlashga ehtiyoj yo‘q. Biroq so‘z birikmasi qurilishida [Sh] omiliga xos xususiyatlar, ayniqsa, so‘zlarning birikish usuli va tarzini belgilash imkoniyatlarini aniqlashtirish uchun sanab o‘tilgan ma’nolarni voqelashtiruvchi so‘z birikmalari LSQlariga ehtiyoj seziladi. Quyidagi LSQlar shunisi bilan ahamiyatliki, ular [Sh] omilining yetakchiligini, so‘zlarning birikish usuli va tarzini belgilash imkoniyatlarini namoyon etadi:

1. $[I^{q.k.} \sim I^{e.k.}]$=[qaratuvchi-qaralmish] SB.
2. $[I^{ch.k.} \sim I^{e.k.}]$=[butun-qism] SB.
3. $[O^{b.k.} \sim O^{e.k.}]$=[tur-jins] SB.
4. $[I^{ch.k.} \sim I^{cheg}]$=[masofa/hudud/ chegara] SB.
5. $[I^{ch/j.k.} \sim F^{m/o.n.}]$=[vosita/sabab-harakat] SB.
6. $[I^{k.k.} \sim F]$=[obyekt-harakat] SB.
7. $[F^{rd.} \sim F]$=[holat/tarz-harakat] SB.
8. $[I^{o‘xsh} \sim F]$=[qiyoslash obyekti-harakat] SB.
9. $[I^{o‘xsh.} \sim I]$=[qiyoslash obyekti-predmet] SB.
10. $[I^{k.k.} \sim Sf]$=[o‘xshatish-qiyoslash] SB.

Bu LSQlar sintaktik sathda [Sh] omiliga xos lisoniy sintaktik imkoniyatlarni umumlashtiradi hamda mazkur omil birikish usuli va tarzini belgilash xususiyatiga egaligini tasdiqlaydi. Quyidagi jadval buni yanada aniq ko‘rsatadi:

№	So‘z birikmalari LSQlari	Tobe va hokim a’zolarning [Sh] omiliga ko‘ra birikish usullari
1.	**$[I^{q.k.} \sim I^{e.k.}]$= [qaratuvchi-qaralmish] SB**	**[ShMJ-shmj]**
2.	**$[I^{ch.k.} \sim I^{e.k.}]$= [butun-qism] SB**	**[ShMJ-shmj]**
3.	**$[I^{ch.k.} \sim I^{cheg}]$=[masofa/hudud/chegara] SB**	**[ShMJ-shmj]**
4.	**$[I^{ch/j.k.} \sim F^{m/o.n.}]$=[vosita/sabab-harakat] SB**	**[ShMJ-shmj]**
5.	**$[I^{k.k.} \sim F]$=[obyekt-harakat] SB**	**[ShMJ-mshj]**
6.	**$[F^{rd.} \sim F]$=[holat/tarz-harakat] SB**	**[ShMJ-mshj]**
7.	**$[I^{o‘xsh} \sim F]$=[qiyoslash obyekti-harakat] SB**	**[ShMJ-mshj]**
8.	**$[I^{o‘xsh.} \sim I]$=[qiyoslash obyekti-predmet] SB**	**[ShMJ-mshj]**
9.	**$[I^{k.k.} \sim Sf]$=[o‘xshatish-qiyoslash] SB**	**[ShMJ-mshj]**
10.	**$[O^{b.k.} \sim O^{e.k.}]$=[tur-jins] SB**	**[JMSh-shmj]**

Ayon bo‘ladiki, so‘z birikmalarining 10 xil qurilish qolipi [Sh] omili belgilaydigan [ShMJ-shmj], [ShMJ-mshj], [JMSh-shmj] birikish usullarini o‘z mohiyatida mujassamlashtiradi va har bir qolip [Sh] omili faollashgan birikish tarzini umumlashtiradi. [Sh] omili belgilaydigan birikish usullariga ko‘ra so‘z birikmalari LSQlarini uch guruhga ajratish mumkin. Bular:

1) $[I^{q.k.} \sim I^{e.k.}]$=SB, $[I^{ch.k.} \sim I^{e.k.}]$=SB, $[I^{ch.k.} \sim I^{cheg}]$=SB, $[I^{ch/j.k.} \sim F^{m/o.n.}]$=SB LSQlari [ShMJ-shmj],

ya'ni *tobe va hokim a'zolarning [Sh] omili yetakchiligidagi birikish usuli* belgilaydigan guruh;

2) $[I^{k.k.}\sim F]$=SB, $[F^{rd.}\sim F]$=SB, $[I^{o'xsh}\sim F]$=SB, $[I^{o'xsh.}\sim I]$=SB, $[I^{k.k.}\sim Sf]$=SB LSQlari esa [ShMJ-mshj] − *tobe a'zoning [Sh] omili yetakchiligidagi birikish usuli* belgilaydigan guruh;

3) $[O^{b.k.}\sim O^{e.k.}]$=SB qolipi [JMSh-shmj], ya'ni *hokim a'zoning [Sh] omili yetakchiligidagi birikish usuli* belgilovchi guruhdan iborat.

O'zbek tili so'z birikmasi lisoniy qurilishida [Sh] omilining ahamiyatlilik darajasini ko'rsatuvchi uch xil birikish usuli farqlanadi: [ShMJ-shmj], [ShMJ-mshj], [JMSh-shmj].

Demak, so'z birikmasi tizimida shakl omili yetakchiligida hosil bo'ladigan so'z birikmalarini birikish usuli asosida guruhlash imkoniyati mavjud. Shunga ko'ra, o'zbek tilida shakl omili belgilaydigan birikish usullari asosida so'z birikmasining quyidagi uch guruhi ajratiladi: 1) [ShMJ-shmj] usuli asosida yuzaga keladigan so'z birikmalari; 2) [ShMJ-mshj] usuli asosida yuzaga keladigan so'z birikmalari; 3) [JMSh-shmj] usuli asosida yuzaga keladigan so'z birikmalari.

Xulosa qilib aytganda, so'z birikmalarining substansial tahlilida [Sh] omili belgilaydigan birikish usullari, jumladan, [ShMJ-shmj], [ShMJ-mshj], [JMSh-shmj] usullari so'z birikmasi LSQlari paradigmalarini aniqlash uchun xizmat qiladi. Zero, so'z birikmasi tizimida [ShMJ-shmj], [ShMJ-mshj], [JMSh-shmj] usullari asosida ajratiladigan LSQlar va so'z birikmalari alohida guruhlarni tashkil etadi. Demak, so'z birikmasi tarkibidagi tobe va hokim a'zolarning uch xil birikish usuli o'zbek tili sintaktik sathida shakl omili belgilaydigan so'z birikmasi LSQlari paradigmalarini belgilash uchun nazariy asos sifatida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Назарова С.А. Бирикмаларда сўзларнинг эркин боғланиш омиллари. Филол. фанлари номзоди...диссер. автореф. –Т.,1997. –21 б.
2. Назарова С.А. Сўзларнинг бирикиш омиллари ва усуллари. –Т.: Фан, 2013.– 98 б.
3. Назарова С.А. Сўз бирикмаси синтаксиси субстанциал талқинда.–Т.: Фан, 2015. – 112 б.
4. Nazarova S.A., Xojiyeva M.Y. Substantial Description of Uzbek Word Combinations// International Journal of Psychosocial Rehabilitation. United Kingdom. ISSN:1475-7192.Volume-24, Issue-1, January 2020. –P.422-429. https://www.psychosocial.com/article-category/issue-1-volume-24
5. Неъматов Ҳ., Сайфуллаева Р., Қурбонова М. Ўзбек тили структурал синтаксиси асослари.–Т.: Университет,1999.– 55 б.